

KOC SIS ÁGNES: ÉDEN

Társas magány

BARKÓCZI JANKA

A MEGRONTOTT TERMÉSZET, TEST ÉS LÉLEK BETEGSÉGEI, AZ ATOMIZÁLT TÁRSADALOM: A MINIMALISTA STÍLUS MÖGÖTT SÚLYOS KÉRDÉSEK REJLENEK.

Kocsis Ágnes az ezredforduló utáni magyar film egyik igazán autonóm alkotója, aki senkitől sem zavarlatva, régóta következetesen építgeti saját univerzumát. Ez a világ összetéveszthetetlenül az övé, és magányos hősei lassan önálló kolóniát alkotnak egy miénkre riasztóan hasonlító, párhuzamos valóságban. A *Szortírozott levelek* (2000) mániákus postai alkalmazottja közeli rokona a *Pál Adrienn* (2010) túlsúlyos és depressziós ápolónőjének, akinek hasonlóan rosszak a kilátásai, mint a nyilvános vécét felügyelő Violának és lányának a *Friss levegőben* (2006). Mintha mindannyian ugyanabban a városban élnének, egymástól elszigetelve, mégis szoros véd- és dacsözetségben. Hozzájuk csatlakozik most a biblikus nevű Éva, aki az *Édenben* próbál boldogulni, és elődjeihez hasonlóan, minőségi kapcsolatot találni a többi emberhez.

Éva (Lana Barić) helyzete nem egyszerű, hiszen hét éve él egy különös, rideg és fémesen csillogó lakásban, hermetikusan elzárva a külvilágtól. A harmincas évei végén járó nő ritka betegségben szenved, allergiás mindenre, ami a modern életformával jár, a rádióhullámoktól a kémiai vegyületeken át a különféle szennyeződésekig. Már az is életveszélyes lenne számára, ha pár percre kilépne az utcára, így csak az ablakból figyelheti a várost, amivel egyetlen összeköttetése morcos, de jólelkű öccse (Bocskor-Salló Lóránt), aki kitaróan gondoskodik róla. Unalmas óráiban drótszobrokat készít vagy a szomszédból átszűrődő zenét hallgatja, és egyre mélyebbre süllyed a cinikus apátiába. Az örök magányra kárhoztatott csodabogár mégis a figyelem középpontjában áll, hiszen

orvosok hada végez rajta bizarr kísérleteket, annak reményében, hogy közelebb juthat a tudományos probléma megfejtéséhez. Évát egy szép napon András, a pszichiáter is felkeresi, akinek az a feladata, hogy eldöntse, mennyiben pszichés eredetűek a panaszkok. A helyzetfelmérés hamarosan elhúzódó terápiába fordul, amelyben mind András (Daan Stuyven), mind paciense feszegetni kezdi a határokat. A „különleges eset” lassan arcot és karaktert nyer, és kiderül róla, hogy intelligens, vicces és érzékeny ember, aki reménykedni kezd abban, hogy felgyógyulhat, és egyszer még normális életet élhet.

A Rotterdami Nemzetközi Filmfesztivál versenyprogramjában bemutatott *Éden* lassan hömpölygő, egyszerű szerkezetű, mégis barokkosan kidolgozott film, amely teret enged a szemlélődésnek. Minden pillanatban, a hosszan kitaró statikus képek minden szegletében van valami izgalmas, felfedezni való részlet, amely költőiségében sem nélkülözi azt a fanyar, eredeti humort, melyet Kocsis Ágnestől már megszokhattunk. Ez a közeg szürreális, de így is egységes, itt minden mindennel összefügg, mégis csodálatosan esetleges. Tóth Widamon Máté operatőr, valamint Varga Judit és Vinnai Petra látványtervezők kiváló munkát végeztek, egy ismerős-ismeretlen világot alkottak, amely percek alatt magával ragadja a nézőt. A film egyfajta rendhagyó Budapest-film is, ahol a város különböző dimenziói találkoznak, olyan egyszerre otthonos és futurisztikus terek, amelyek vonzóak és elérhetetlenek a főhős számára. A helyzetváltoztatás lehetetlensége, a klausztofóbia érzése adja a történet

alaphangulatát, amit változatos formákban, akár egyszerre többszörösen is, a társasházi lakástól a szkafander bezártságán át a sivatagban felállított üvegburákig gyakorlatilag bárhol megtapasztalhatunk. Az izoláció élménye a kulcs, amelynek különböző burkai hagymahéjként borulnak egymásra, és a leggyakorlatiasabb hétköznapi problémáktól a törékeny érzelmekig mindent meghatároznak.

Az *Éden* legizgalmasabb rétege a lenyűgöző vizualitás ellenére sem a látható, inkább a láthatatlan dolgokban található. Az alattomosan terjedő, veszélyes rádióhullámok, a mikroszkopikus baktériumok test nélküli fenyegetést jelentenek, ahogy a kimondatlan szavak és elmulasztott ölelések is a levegőben maradnak. A lég, amely már a *Friss levegőben* is fontos volt, itt refréncént visszatérő szimbólum, amely megjelenik a szkafanderen kiszűrődő nehéz fújtatásban, a szabadon röpködő madarak és felhők körül, a sivatag felett ragyogó égbolton és a légzésfigyelő digitális képein. A városi és természeti tájjal való kapcsolat leginkább a levegő minőségének, színének változásain keresztül dekódolható, és ez az, ami egyfajta univerzális perspektívába helyezi a történetet. Ide zárkózik fel a víz motívuma, ami a gyerekrajzokon, az akváriumokban, a kádban és a pohárban rendre az előbbi kiegészítőjeként, az utolsó természetes és nélkülözhetetlen elemként tűnik fel.

Míg Évára a természetes dolgok nem jelentenek veszélyt, az otthonát jelentő metropoliszban annál kevésbé találja a helyét. Bár ő, a rendező korábbi filmjeinek szereplőitől eltérően, nem kispresztizsú hivatása miatt, hanem fizikai okból sodródik a társadalom peremére, mozgása a közösségben és a fizikai térben egyaránt ellehetetlenül. Nem hagyhatja el a lakását, ha mégis kimozdul, úrruhához hasonló overallt kell hordania, amiben alig tud járni és megjelenése mindenhol bizarr attrakciónak számít. Kapcsolatainak száma véges, ezért igyekszik azoknak mélyére ásni és elkerülni minden felszínességet. A közte és látogatói között zajló remek párbeszédnek lényegre törők, mégis játékosak, a lassú ritmusú cselekmény megengedi, hogy elgondolkozzunk azon, ami elhangzott.

A nő, a testvér és a pszichiáter háromszöge különböző érzelmekkel ter-

helt, de a féltékenység, az aggodalom, a kíváncsiág mögött hamar felsejlik a szeretet is. A horvát színésznő, Lana Barić és a zenészként ismert, belga Daan Stuyven között még védőfelszerelésben is működik a kémia, Bocskor-Salló Lóránt pedig tökéletesen ellenpontozza az így kialakuló harmóniát. A film kínos precizitással követi, hogyan fejlődik ki két ember között fokozatosan az intimitás, egyúttal azonban annak sérülékenységét is leleplezi. Az intimitás lehetősége és lehetetlensége mellett az emberi méltóság kérdéseivel szembesülünk, többek között a betegséggel kapcsolatos hiedelmek és reakciók kapcsán.

Kocsis Ágnes korábbi két nagyjátékfilmjéhez hasonlóan itt is női főszereplő áll a középpontban. Éva külsőre és belsőre is különös teremtmény, akinek megélt és megéletlen nőisége a cselekmény fontos momentuma. Miként a *Pál Adrienn* étkezési zavarral küzdő Piroskája, ő is elveszti a kontrollt a saját teste felett, amely kíméletlenül ellene fordul. Hiába vágyik fizikai kapcsolatra, nem kaphatja meg, amit szeretne, és a rátörő rohamok miatt a legváratlanabb helyzetekben kerül kritikus állapotba. A fehér

gyolcsruhába bújt, szinte androgün külsejű nő elméleti síkon tisztában van az érintés és ölelés pozitív biológiai hatásaival, azonban éppen ezekből nem részesülhet. Példája jól mutatja, milyen az, ha a környezetét szabadon alakító szellem felett a természetnek engedelmessé tesz győzedelmessé, ami a modern társadalom kritikáján túl test és lélek kényes egyensúlyára is rávilágít.

Férfi és nő kapcsolata hasonló problémákkal terhelt, mint a természet és az azt formáló és kihasználó ember viszonya, mert mindkettőből első sorban a megértés és a minőségi figyelem hiányzik. Akár a *Friss levegő* esetében, a háttérben itt is megjelenik a diszfunkcionális család, melyben Éva próbál kibújni testvére ellenőrzése alól és András küzd azért, hogy helyrehozza lányával elrontott kapcsolatát.

A fizikai és pszichés kihívás az *Éden* esetben azonban nem csak a szereplők, hanem a nézők számára is adott. A két és fél órás játékidő kitarító figyelmet igényel, és a történet végén a közönség komoly aggodalmakkal távozik. A film a magánéleti szál mellett tűpontosan, mégis poétikusan beszél a klíma-

szorongásról, ami megfoghatatlan, de valóságos fenyegetésként lebeg mindannyiunk felett. A környezetpszenezés hatásait lehetetlen kivédeni, a tárgyalóterem lépcsőjén a méhek kihalása miatt tüntető maroknyi csoport szava mit sem számít, a pszichiáter kislánya, Liza (Roberti Maja) kioktatja apját az egészséges életmódról, és anyira aggódik a bálnákért, hogy emiatt aludni sem tud. Ezek a jelene-tek akár abszurdnak is tűnhetnének, ha nem tudnánk, hogy nagyon is reális problémáról van szó. Ami itt még csak játék és disztópia, percekkel belül valósággá válhat, és ez teszi az *Éden*t a szépséges-szomorú vízió túl, igazán fontos alkotássá.

ÉDEN – magyar-román-bolgár, 2020. Rendezte és írta: **Kocsis Ágnes**. Társírók: **Ivo Briedis, Németh Gábor, Andrea Roberti**. Kép: **Tóth Widamon Máté**. Zene: **Daan Stuyven, Ágoston Péter, Frey György, Gadó Gábor, Keszei Krisztián, Molnár Kolos**. Vágó: **Mezei Áron**. Producer: **Berger József**. Támogató: **Magyar Nemzeti Filmalap**. Szereplők: **Lana Barić** (Éva), **Daan Stuyven** (András), **Bocskor-Salló Lóránt** (Gyuri), **Roberti Maja** (Liza), **Török-Illyés Orsolya** (Liza anyja), **Makranczi Zalán** (Varga), **Kardos Róbert** (Dr. Olasz), **Katona László** (Dr. Szőke). Gyártó: **Mythberg Films /Éden Film kft. / Libra /Creativ Hours**. 153 perc.

„Az izoláció élménye a kulcs”

(Lana Barić és Bocskor-Salló Lóránt)

